

POLEN

Op 4 juni 1917 keurt president Raymond Poincaré de oprichting van een Pools leger op Frans grondgebied goed. Aan het einde van de oorlog staan 30.000 mannen onder het bevel van generaal Jozef Haller: naar Amerika geëmigreerde Polen, krijgsgevangenen, deserteurs uit vijandelijke legers, weinig van deze Polen woonden vóór 1914 in Frankrijk. Voor de tijd van dit 'blauwe leger', vanaf 1914-1915, had een groepje Poolse vrijwilligers zich al aangesloten bij het Vreemdelingenlegioen. Deze mannen stapten de geschiedenis in onder de naam 'de Bayonners'.

"Als de minister van oorlog op 21 augustus 1914 buitenlanders toestemming geeft om het Franse leger in te gaan, begeven enkele honderden Polen zich zonder aarzelen naar de dienstkantoren." vertelt Robert Wabinski* die in 2014 een werk over deze 'Bajonczycy' (Pools voor Bayonners) uit wenst te geven. De eerste vrijwilligers – vijfhonderd uit Parijs, evenveel uit Toulouse, driehonderd uit Abbeville en Douai (studenten, mijnwerkers, arbeiders, aristocraten) – beantwoorden aan de oproep die door diverse kringen, verenigingen en patriottische bonden als 'Sokol' en 'Strzelec' verspreid wordt, in de hoop hun tussen de Duitse, Oostenrijkse en Russische rijken opgedeelde 'Vaderland' te zien herrijzen. Wabinski voegt hieraan toe: *"De Franse regering moest terdege rekening houden met de gevoeligheid van de geallieerde Russen, die het ontstaan van een Pools leger in Frankrijk met lede ogen toezagen. De vrijwilligers werden ingedeeld in de infanterie van het Vreemdelingenlegioen"*.

Al snel vertrekt een afvaardiging van vierhonderd man naar het trainingskamp in Bayonne en vormt de 2e compagnie van bataljon C van het 2e infanterieregiment, beter bekend onder de naam '2e infanterie van de 1e vreemdelingen'. Wabinski interesseert zich ook voor de vaandels van de vrijwilligers: *"de eerste met de witte adelaar,*



gedragen door Wladyslaw Szuyski – gesneuveld op 27 november 1914 -, de tweede ontworpen door de schilder Styka en de derde geborduurd met gouddraad door dames uit Bayonne". Na twee maanden trainingskamp leggen de 'Bayonners' een ware kruistocht af in de Champagnestreek. Ze vechten mee in de wrede Slag bij Sillery op 22 november 1914. Ze trekken vervolgens naar de Artois en raken op 9 mei 1915 verstrikt in het bloedbad aan de rand van Arras. Tobie Aberbach, vermist in Berthonval; André Adamski, gesneuveld in Mont-Saint-Eloi; André Budzinski, gedood in Berthonval; Henri Chocinski, vermist ten noorden van Arras; Guibel Goldberg, gedood in de omgeving van Berthonval... de lijst van doden en vermisten is lang tot aan Edmond Wiweger, François Zawieja. Op 16 juni 1915 trekken de 'overlevende Bayonners' met de bajonet ten aanval om de begraafplaats

van Souchez te veroveren. 'Wat nog over was van de Poolse divisie verdwijnt vrijwel geheel'. 'Eersteklas eenheid waarvan de opofferinggezindheid en toewijding zich op 9 mei 1915 onderscheiden, als ze aan de kop van de aanvalscolonne de 'Ouvrages Blancs' succesvol te lijf gaan en ondanks zware verliezen zonder oponthoud de vijandelijke stellingen innemen' luidt de vermelding in de dagorder.

Op 11 november 1918 is Polen weer onafhankelijk. In de jaren 20 begint de grote trek naar de Pas-de-Calais. De 'Bayonners' zijn niet vergeten: in 1929 wordt langs de route nationale bij Neuville-Saint-Vaast in hun nagedachtenis een monument opgericht dat op 21 mei 1933 officieel onthuld wordt door de ambassadeur van Polen. De Duitsers vernietigen het monument in 1940. Het wordt na de Tweede Wereldoorlog weer in ere

hersteld en vervolgens tijdens de stormen van februari 1967 weer beschadigd. Door de krant *Narodowiec* opgeroepen vrijwilligers knappen het monument op. tenslotte wordt het monument in 1995 opgefrist en in 2007 beter bewegwijzerd ter gelegenheid van het Poolse Jaar in de Pas-de-Calais.

* Geboren in 1949 in Calonne-Ricouart, zoon van een mijnwerker - soldaat van het Vreemdelingenlegioen. Robert Wabinski studeert rechten in Lille. Zijn loopbaan begint in 1975 in het lanceercentrum van Kourou (Frans-Guyana). Hij werkt nog steeds voor dit ruimtevaartcentrum als expert op de personeelsafdeling in Parijs. Robert Wabinski is reservekolonel.

TSJECHEN en de 'Nazdar'

Charles Bezdicek, 27 jaar oud, soldaat van het 2e regiment van het 1e Vreemdelingenleger, gestorven voor Frankrijk op 9 mei 1915 bij La Targette, gedood door de vijand. Tsjechische held. In de Artois is Karel Bezdicek de vaandeldrager van de 'Nazdar'-compagnie (Nazdar betekent *Gegroet*), bestaand uit Tsjecho-Slowaakse vrijwilligers – een minderheidsgroepering die onder het Oostenrijks-Hongaarse Rijk valt. Bezdicek is gerold in een Tsjechische vlag in een Duitse loopgraaf gevallen. Een sterk symbool. Dostal, Dubisz, Houska, Kramata, Kubanek, Marek, Pribyl, Stetka... De vermisten uit de loopgraven van Berthonval, La Targette, Souchez rusten in de Tsjecho-Slowaakse begraafplaats tussen

Zemriti Za Svobodu'. 'Ze kozen ervoor om te sterven voor de Vrijheid'. Zoals Josef Pultr, ook omgekomen op 9 mei 1915: instructeur van de Sokols tijdens hun trainingsmaand in Bayonne. Zoals Josef Sibal, 49 jaar, gestorven op 10 mei 1915 aan zijn verwondingen: voorzitter van de vereniging Rovnost. Al in de zomer van 1914 besluiten de Sokols van Parijs en de socialisten van Rovnost om in geval van oorlog zich beschikbaar te stellen aan Franse zijde. De Tsjechische kolonie in Parijs (kunstenaars en ambachtslieden) organiseert demonstraties voor de Oostenrijks-Hongaarse ambassade en Place de la Concorde. Pamfletten met oproepen voor vrijwilligers voor leger worden in twee talen gedrukt. Alle gezonde

La Targette en Souchez. Bij de ingang staat een in 1925 onthuld herdenkingsmonument: 'Z Volili

Sokols vullen zonder aarzelen de aanmeldingsformulieren in. Op 22 augustus trekken ze met het Sokolvaandel hoog geheven vol goede moed naar de keuring.

Op 23 oktober 1914 vertrekt een bataljon van 250 man (in Bayonne getraind) naar het Front in de Champagnestreek met het 2e vreemdelingenregiment dat bij de Marokkaanse divisie gevoegd is. Op 11 december wordt de eerste Tsjechische strijder gedood. Op 9 mei 1915 valt de divisie aan in de Artois, elf uren strijd... en het Vreemdelingenlegioen moet rechtsomkeert maken. Na de aanvallen van mei en juni 1915 is het gedaan met de Nazdar-compagnie als onafhankelijke eenheid. De overlevenden worden ingedeeld in alle regimenten van het Vreemdelingenleger. In 1918 wordt in Frankrijk een Tsjecho-Slowaakse brigade samengesteld die in de herfst van 1919 terugkeert naar het thuisland. In totaal 650 Tsjechische strijders overlijden in Frankrijk tijdens de Eerste Wereldoorlog.